

R. Śliwiński

Ks. prof. dr Józef Pastuszka - uczony i wychowawca

Studia Philosophiae Christianae 6/2, 283-287

1970

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez **Muzeum Historii Polski** w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Studia Philosophiae Christianae
6(1970)2
ATK

Śliwiński R.

Ks. Prof. Dr Józef Pastuszka — uczony i wychowawca

Gałkowski T.

II Krajowa konferencja poświęcona problemom psychologii w rehabilitacji inwalidów

Symposium na temat zaburzeń mowy i słuchu zorganizowane przez Wydział Filozofii Chrześcijańskiej A.T.K. w Warszawie

KS. PROF. DR JÓZEF PASTUSZKA — UCZONY I WYCHOWAWCA

Dnia 15 sierpnia br. w Lublinie odbyła się uroczystość 50-lecia, złotego jubileuszu kapłaństwa ks. prof. dra Józefa Pastuszki. Uroczystość mimo, że posiadała charakter raczej prywatny i starano się, by nie nadawać jej rozgłosu, zgromadziła liczne grono uczniów i przyjaciół jubilata, który w tym roku po półwiecznym okresie pracy naukowej, w tym po 39 latach profesury uniwersyteckiej, przechodzi na zasłużoną emeryturę.

Ks. prof. J. Pastuszka urodził się 28 lutego 1897 roku we wsi Rzecznówek w woj. kieleckim, gdzie jego rodzice Franciszek i Tekla z Wróblewskich posiadali niewielkie gospodarstwo rolne. Józef-Adam był najstarszym z sześciorga rodzeństwa. Po ukończeniu nauk na stopniu podstawowym, w stronach rodzinnych Józef-Adam rozpoczął nauki na stopniu średnim w państwowym gimnazjum w Sandomierzu, gdzie następnie w roku 1912 wstąpił do niższego seminarium duchownego. Latem 1915, w następstwie działań wojennych cała rodzina zostaje ewakuowana do Rosji. Rodzice z młodszym rodzeństwem zdołali uniknąć tułaczego losu i ukrywając się w lasach, po przesunięciu się linii frontu, wrócili do ogromnie wyniszczonej wsi rodzinnej. Józef z młodszym bratem znaleźli się w Petersburgu. Tu J. Pastuszka wstępuje do rzymsko-katolickiego seminarium duchownego skąd w roku 1917 zostaje skierowany na studia specjalne do Akademii Duchownej w Petersburgu na sekcję dogmatyczną.

W lipcu 1918 roku, po trzyletnim pobycie w Rosji J. Pastuszka, jako subdiakon, wraca do kraju, jednak biskup sandomierski wysła go wkrótce na dalsze studia do Innsbrucka w Austrii. W trakcie tych studiów, właśnie w dniu 15 sierpnia 1919 roku zostaje wyświęcony na kapłana.

W październiku 1920 roku zostaje ks. Józef Pastuszka promowany na doktora teologii i zapisuje się na Wyższy Instytut Filozofii Scholastycznej w Innsbrucku. Ten zwrot ku filozofii jest znamieny dla całej jego późniejszej twórczości naukowej.

Po uzyskaniu w roku 1921 stopnia licencjatu filozofii ks. dr J. Pastuszka wraca do kraju, by pracować jako profesor filozofii (psychologii, etyki i teodycei) w seminarium duchownym w Sandomierzu i jednocześnie kontynuuje studia w Innsbrucku, gdzie w roku 1925 otrzymuje dyplom doktora filozofii.

Jako profesor seminarium sandomierskiego ks. dr Józef Pastuszka pisze pod kierunkiem ks. prof. K. Michalskiego z UJ rozprawę habilitacyjną na temat: „Niematerialność duszy ludzkiej u św. Augustyna” na podstawie której zostaje w roku 1930 habilitowany i otrzymuje tytuł docenta filozofii.

W dniu 1 października 1930 r. Wydział Teologii Uniwersytetu Warszawskiego zleca młodemu docentowi wykłady z zakresu psychologii, a od roku 1934 ks. dr Józefowi Pastuszcze, już jako profesorowi nadzwyczajnemu. KUL powierza kierownictwo wakującej Katedry Psychologii w tzw. „grupie nauk filozoficznych”. Odtąd będzie związany swą działalnością naukową i wychowawczą z Katolickim Uniwersyteciem Lubelskim. W KUL-u pracuje również jego brat Antoni Pastuszka, zastępca profesora procedury cywilnej.

Ks. prof. J. Pastuszka cały swój czas dzieli między pracę naukową i pracę wychowawczą wśród młodzieży akademickiej, przez udział w pracach organizacji młodzieżowych i wykazywaniu nieustannej troski o jej byt materialny.

Głęboko, także uczuciowo, związany z lubelską uczelnią rezygnuje z propozycji objęcia katedry na uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie w roku 1936 i Wydziale Teologii UW w roku 1937. Z Wydziałem Teologii UW ks. Profesor utrzymywał jednak ściślejszy kontakt, ponieważ dojeżdżał z Lublina do Warszawy z wykładami zleconymi co 2 tygodnie.

Na zasługi jubilata w dziedzinie naukowej i wychowawczej zwracają uwagę następujące fakty: 2 razy, w roku 1935 w Salzburku i w roku 1937 w Paryżu, reprezentuje KUL na międzynarodowych zjazdach naukowych; w 1935 r. zostaje czynnym członkiem Towarzystwa Naukowego KUL; następnie członkiem współpracującym PAU w Krakowie; w roku 1938 zostaje obrany dziekanem Wydziału Nauk Humani-

stycznych, na którym to stanowisku oficjalnie pozostaje do roku 1947. W styczniu 1933 r. zostaje mianowany szambelanem papieskim, a w marcu tegoż roku z racji 20-lecia KUL odznaczony złotym krzyżem za usługi.

Poza opublikowanymi artykułami naukowymi i popularnonaukowymi¹ w okresie międzywojennym ks. prof. J. Pastuszka wydaje dwie większe prace: „Filozofię współczesną” i „Psychologię indywidualną”².

Z tego okresu również pochodzą dwie prace ks. Profesora zwalczające hitlerowski rasizm, a mianowicie: z roku 1938 „Filozoficzne i społeczne idee Hitlera”, oraz z roku 1939 „Rasizm jako światopogląd”.

Wybuch wojny w roku 1939 przerywa działalność KUL na okres kilku lat. Budynki uniwersytetu są zajęte, niszczone; profesorowie aresztowani, wywożeni i rozstrzeliwani. Gestapo przez dłuższy czas poszukiwało go w Lublinie bezskutecznie.

Po wyzwoleniu Lublina, w połowie kwietnia 1945 roku, Profesor wraca do oswobodzonego miasta i obejmuje na KUL katedrę psychologii ogólnej, a w styczniu 1946 roku otrzymuje zatwierdzenie przez Ministerstwo Oświaty PRL nominacji na profesora zwyczajnego psychologii i filozofii.

W roku 1946, głównie dzięki usilnym staraniom i wielu zabiegom ks. prof. Józefa Pastuszki powstaje na KUL Wydział Filozoficzny Chrześcijański. Ta autonomia administracyjna, usprawiedliwiona odrębnością metodologiczną nauk filozoficznych, umożliwiła późniejszy bujny rozkwit nauk filozoficznych, a następnie i psychologii na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, a usługi jakie obie te dyscypliny naukowe zaczęły świadczyć naukom teologicznym i humanistycznym stały się coraz bardziej wartościowe. Dziekanem Wydziału Filozofii Chrześcijańskiej zostaje ks. prof. J. Pastuszka.

W latach 1951—1956 Profesor, nie mogąc pełnić swych obowiązków profesorskich na lubelskiej uczelni, mieszka i pracuje w Sandomierzu, głównie jako profesor seminarium duchownego, będąc jednocześnie kanonikiem gremialnym kapituły katedralnej. W 1957 roku, a następnie w 1966 następuje na Wydziale Filozofii Chrześcijańskiej KUL dal-

¹ W trakcie pisania tego artykułu zostałem poinformowany, że w najbliższym numerze „Roczników Filozoficznych”, wydanych przez KUL ma się ukazać artykuł poświęcony ks. Profesorowi, z pełną bibliografią jego dzieł. Dlatego zrezygnowałem w tym artykule z podania pełnej bibliografii Jego prac.

² Filozofia współczesna, t. 1 Warszawa 1934 ss. 180; t. 2 Lublin 1936 ss. 316 oraz Psychologia indywidualna (studium krytyczne), Lublin 1938 ss. 160.

sza reorganizacja studiów, w ramach której dzięki staraniom. J. Pastuszki powstaje odrębna sekcja psychologiczna. Sekcja psychologiczna organizowana a następnie kierowana przez Profesora liczy obecnie około 350 studentów i wydaje rocznie około 30—40 dyplomów magisterskich, a absolwenci jej cieszą się uznaniem jako dobrze przygotowani naukowo i społecznie pracownicy.

Praca naukowo-dydaktyczna Profesora na Wydziale Filozofii Chrześcijańskiej obejmowała od roku 1957 wykłady z zakresu psychologii ogólnej, a także okresowo z charakterologii, psychologii społecznej i historii psychologii. Z wykładami wiązało się prowadzenie seminarium dla magistrantów i osobnego seminarium doktoranckiego.

Wielki szacunek, na jaki zasługuje dostojny jubilat, wynika z jego zasług na polu organizacyjnym i naukowym.

Przede wszystkim wymienione poprzednio zorganizowanie odrębnego wydziału filozoficznego, a następnie zorganizowanie sekcji psychologicznej w ramach tego wydziału.

Ponadto Prof. J. Pastuszka organizuje w roku 1958 ogólnopolski zjazd rektorów i profesorów zakładów teologicznych i obejmuje kierownictwo wyodrębnionej na tymże zjeździe sekcji filozoficznej, a od roku 1966, gdy nastąpiła dalsza specjalizacja, kierownictwo sekcji psychologicznej³.

W 1967 roku w Lublinie Profesor organizuje również konferencję naukową psychologów polskich.

Jeżeli chodzi o działalność naukową, to zainteresowania Profesora obracały się zasadniczo wokół psychologii filozoficznej. Psychologię filozoficzną prof. J. Pastuszka pojmował nie tyle jako antropologię filozoficzną, która traktując człowieka jako byt wyjątkowy w świecie, analizuje tę specyficzność w świetle zasad określonego systemu filozoficznego, ile raczej jako wiedzę o człowieku, osiągniętą przez krytyczną ocenę wyników badań, metod i teorii współczesnej psychologii. Wprawdzie tak pojęta psychologia nie jest możliwa bez przyjęcia założeń określonego systemu filozoficznego, ale uwzględnia również wiedzę o człowieku bazującą na wynikach nauk doświadczalnych.

Do najwybitniejszych prac ks. prof. J. Pastuszki w tej dziedzinie należy niewątpliwie, poza pracą „Charakter człowieka”⁴, „Psychologia ogólna”, której trzecie wydanie ukazało się w roku 1961. Mimo dyskusji nad klasyfikacją zawartego w tej publikacji materiału, praca ta stanowi osiągnięcie niewątpliwie wybitne, jeżeli chodzi o wszechstron-

³ We wrześniu br. profesorowie psychologii zakładów teologicznych wybrali go ponownie swoim przewodniczącym.

⁴ Wyd. Lublin 1956 i 1962.

ność i przystępność przedstawionych w niej informacji z zakresu wiedzy psychologicznej⁵.

Jeszcze większe zasługi położył Profesor jako wychowawca. „Umiał on bowiem — jak stwierdził to jeden z jego uczniów, S. Kamiński — wzbudzać w swych słuchaczach zapał do filozofii i rzetelną chęć studiowania”. Nawet jako dziekan wydziału znajdował czas, by zainteresować się studenckimi zmartwieniami. Był, jak to określił dr Adam Stanowski, „ojcem wydziału”.

Działalność naukowa i wychowawcza ks. prof. J. Pastuszki łączyła się w jego życiu z umiłowaniem kapłaństwa. „Życie księdza katolickiego i życie pracownika naukowego... obie te formy odpowiadają mi bardzo”, oświadczył Jubilat w czasie uroczystości sierpniowych, zaznaczając, że gdyby drugi raz w życiu przyszło mu podjąć decyzję o kierunku swego życia, to jak powiedział: „chciałbym być księdzem i chciałbym być profesorem”.

Mimo, że ci, którzy znają jego zasługi, określają go jako „czcigodnego inceptora”, który dał początek wspaniałemu rozkwitowi nauk filozoficznych i psychologii na KUL-u, on sam w swej skromności stwierdził, że nie uważa się za wybitnego filozofa, i jeżeli może być dumny to jedynie ze swoich uczniów; przyznaje się do roli „kamyczka, który spowodował lawinę”.

R. Stwiński

II KRAJOWA KONFERENCJA POŚWIĘCONA PROBLEMOM PSYCHOLOGII W REHABILITACJI INWALIDÓW

W dniach 23—25 stycznia br. odbyła się w Poznaniu w Domu Technika II Krajowa Konferencja poświęcona Problemom Psychologii w Rehabilitacji, zorganizowana przez Sekcję Psychologiczną Polskiego Towarzystwa Walki z Kalectwem. Pierwsza tego typu konferencja odbyła się przed pięcioma laty także w Poznaniu i już wówczas zgromadziła wiele osób pracujących praktycznie i naukowo na polu psychologicznych aspektów kalectwa.

Dziedzina psychologii reprezentowana na tym zjeździe stanowi bogatą i obszerną problematykę, czego dowiodła zarówno liczba wygłoszonych referatów i doniesień, jak również ich tematyka. Poza psychologami rozmaite ośrodki kliniczne reprezentowali także lekarze, instruktorzy kinezyterapii i asystenci socjalni. W pierwszym dniu konferencji w prezydium zasiadło wiele osób, wśród których znaleźli się przedstawiciele

⁵ Ponadto ks. profesor opublikował wiele cennych artykułów z zakresu psychologii religii.